

בבא מציעא ט

עניין: המגביה מציאה בשבת

מהר"ץ חיות

אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת ה"נ דלא קני. נ"ב
אע"ג דק"ל כרצא פ"ק דתמורה דכל מלחא דאמר רחמנא
לא תעביד אי עביד לא מהני וקנין שנעשה באיסור לא הוי
קנין ואפילו באיסור דרבנן ק"ל כתובות (פא ע"ב) כל מלחא
דאמר רבנן לא תזבין אי זבין לא מהני מ"מ עי' ש"ך חו"מ
סי' ר"ח ס"ק א' דאיסור שבת כיון דהוא איסור התלוי בזמן
צבא"ג לא שייך אי עביד לא מהני מפני דאפשר לעשות הקנין
צבאי ע"ש ותמהני כי שום מחבר לא התעורר מסוגיית
הש"ס כאלו:

(מהר"ץ חיות)

ש"ך חו"מ סי' רח ס"ק ב'

[סעיף א']. אלא ודאי שאני בכל הני כיון דאפשר לעשות צבאי, משא"כ
בכל הני דתמורה או נשבע, שאי אפשר לעשות אס לא שיעצור⁵. וללא
כצעל שלטי גזורים פרק משילין [שם אות ד'] שהניח כל זה בקושיא,
שהקשה דצרי רצא והפוסקים אהדדי. גם מהלואת יו"ט שניתנה ליתבע

דגול מרבבה יו"ד סי' יא

ז (ש"ך פ"ק ג) אפילו במזיד ובפרהסיא שחימתו כשרה. ואף דקיימא לן^ט כרבא
(תמורה ד, ב) דכל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, שאני הכא
שהשחיטה היתה יכולה להיות בהיתר אם שחטה בחול, ודוקא במעשה שאי אפשר
לעשות כי אם באיסור אמר רבא לא מהני^י. ועיין בש"ך חו"מ סימן ר"ח ס"ק ב'.

נודע ביהודה אהע"ז סי' קכט

על חיצורי וכתצתי שלמה יוגרע זה משוחט צבא
דמהני אף לרבא מטעם הנזכר והרי גם שחטי חוץ
היתה השחיטה יכולה להיות צבאי אס היה שוחטה
צפנים, וכתצתי שס דלא דמי דצשלמא שוחט צבא
לא אזכר רחמנא צפירוש לא תשחט צבא רחמנא
אזכר ל"ח כל מלכא וממילא שחיטה בכלל צוה אמרי'
כיון שהשחיטה מלד עזמה היתה יכולה להיות צבאי
אלא שאיהו עזדה באיסור ושחט ציוס האסור גם רצא
מודה דאי עביד מהני ושחיטתו כשרה אצל מה דאזכר
רחמנא צפירוש ע"ד זה שלא תעשו כן אף שהוא דבר
שהיה יכול לעשותו צבאי ויהיה עבר על מימרא
דרחמנא ועזדה צענין זה שאסרה המורה לעשותו צוה
לרבא אי עביד לא מהני. וא"כ שחטי חוץ שאסרה

שו"ת רבי עקיבא איגר קמא סי' קכט

גם אם נקבל זה הדוחק*, אכתי יש לדון בנ"ד די"ל
דכללא דאי עביד לא מהני, הוא רק הכי דבביטול
המעשה תבוטל העבירה, כגון תמורה, בזה אמרין דלא
מהני, משום דאינו בדין שיהנו מעשיו להחזיק העבירה,
>אף דמ"מ אף דלא מהני עבר אמימרא דרחמנא על שהמיר,
מ"מ כיון דשורש קפידא דרחמנא ענין תמורה אמרין דלא
מהני ונתקן שורש הענין, אלא דלקו על שעבר אמימרא
דרחמנא וצריך קרא דוהי' הוא ותמורתו לאורויי דבזה עבד
מהני, מה שאין כן בנידון דידן בנתנה ליכא עבירה רק
חילול שבועתו שלא ליתן והרי נתן, בזה אי עביד מהני.
מה שאין כן בנידון דידן דגם אם תאמר דלא מהני הנתינה,
מ"מ יהי' עובר העבירה ומחלל שבועתו שנשבע שלא ליתן
והרי נתן, בזה לא אמרין אי עביד לא מהני, וכמדומה

כבר העיר בסברא זו בתשובות מהר"ט (ח"א סי' טו) שם.
גם בפ' מרובה (ב"ק דף ע"ב) באומר עקין לי תאנה וזרוק
גניבותיך לחצרי לא אמרין דלא קנה הגביה משום
אי עביד לא מהני [וקושיא זו הקשה ג"כ בש"ג פ' משילין (שם
אות ז)] והיינו טעמא משום דעבירה דקציצת תאנה וזריקה
לחצר לא יתוקן ע"י שנאמר דלא מהני, ואי דמכירה גופא
היא איסור, הא זהו רק דרבנן. >ומה דלא הוכיח הרי"ף

זאת ועוד אחרת, אילו הייתי כדאי להרים ראש נגד
רבותינו הקדושים הראשונים, הייתי אומר דאי עביד
לא מהני, שייך רק היכא דהלאו על ענין פרטי, כמו הני
דריש תמור' בלאו דלא יחליפנו ולא תפד' דמפרשין לקרא
דלא יהא כח להחליף ולפדות וחילופו ופדוי' כלא הי',
מה שאין כן במקום שנאמר דרך כללי, כמו לא תעשה כל
מלאכה דא"א לפרש שלא יהא לו כח לעשות מלאכה,
דודאי אם יבנה בית או יטע כרם יהי' בנוי ונטוע וע"כ
פירושו דאינו רשאי לעשות, משום הכי כל שישנו בכלל
זה הלאו, ל"ש ביה אי עביד לא מהני, וניחא בפשוטו מתני'
דהשוחט בשבת, וכן האי דזרוק גניבותיך לחצירי, ויראה
לי ראייה מגט שכתבו על איסורי הנאה דלא אמרין כיון
דאיכא איסור וכמ"ש התוס' גיטין (דף י' ע"ב ד"ה בכתובת)
אי עביד לא מהני דהא מתוקן האיסור בהכי, דאם לא יהיו
הגירושין לא יהיה נהנה מהאיסור, וכן בשוחט מסוכנת
בסכין של ע"ז דכתב הרא"ש פ"ק דחולין (ס"ט) דהבהמה
מותרת נימא אי עביד לא מהני, ויהיה כמו נחירה ולא נהנה
ולא עבר, אלא על כרחך כיון דא"א שיהיה פירוש הקרא
דאין לך כח להנות, דהא פשיטא דאפשר לו להנות, אלא
פירושו דאי אתה רשאי להנות, ומשום הכי לא שייך באיסור
זה אי עביד לא מהני, ואם כן הכי נמי בנידון דידן דאיסור
בל ייחל פירושו רק אי אתה רשאי ליחל ולא שאין לו כח,
אם כן בעבר ונתן ל"ש אי עביד לא מהני.